

**Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Akademie staré hudby**

**Henry Purcell: *The Complaint*
(*O let me weep*)
ze semiopery
The Fairy Queen
Analýza vybraných částí díla**

O let me weep (The Fairy-Queen)

Skladatel **Henry Purcell**

(*10. září 1659 – †21. listopadu 1685)

Největší jméno mezi anglickými barokními skladateli, zakladatelem anglického stylu barokní hudby (ačkoli tento přejímá prvky jak italské tak francouzské hudby).

Skládal opery (Dido and Aenas), a především semioperu (Dioclesian, The Indian Queen, King Arthur), doprovodnou hudbu k divadelním hrám (Oedipus, Theodosius, The Double Marriage), hymny, žalmy, kantáty. Od roku 1679 varhaníkem Westminsterské katedrály.

Semiopera **The Fairy-Queen (Z629/40¹)**

The Fairy-Queen je adaptací Shakespearovy hry Sen noci Svatojánské.

První provedení nejspíše vypadalo jako inscenace původní Shakespearovy hry i se zachováním jeho textů, do nichž byly skladatelem vloženy čtyři „masque“, hudební čísla, a dále mezi jednání instrumentální vsuvky.

Předpokládáním, ale nepotvrzeným

autorem libreta je Thomas Betterton².

Semiopera sestává z pěti dějství.

Premiéra: 2. května 1692, Queen's Theatre, Dorset Garden, Londýn.

Po skladatelově smrti se partitura ztratila, znovuobjevena byla až ve 20. století.

Role Titánie a Oberona hrály děti mladší deseti let³.

Nejnovější výzkum ukázal, že tato semiopera byla složena při příležitosti oslavy patnácti let manželství královského páru, Williama III. a Mary II⁴.

Po velkém úspěchu, který tato semiopera zaznamenala, se Purcell v roce 1693 rozhodl pro přidání třech nových zpěvních částí: do prvního jednání přidat scénu Opilého básníka, do třetího jednání „Ye gentle spirits of the air“ a konečně do jednání pátého „The Plaint“ (neboli „O let me weep“), skladbu, která zde bude dále rozebírána.

Původní nástrojové obsazení: dvě zobcové flétny, dva hoboje, dvě

¹ Katalog Purcellových děl vytvořil americký muzikolog Franklin Bershir Zimmerman

² Ředitel Queen's Theatre (1670 až 1709)

³ Burden, Michael. "Casting issues in the original production of Purcell's opera The Fairy-Queen " Music & Letters 84/4 (November 2003)

⁴ Muller, Frans and Julia, oxfordjournals.org "Completing the picture: the importance of reconstructing early opera". Early Music, vol XXXIII/4 (November 2005).

trumpety, tympány, smyčce a basso continuo (cembalo).

Árie **The Plaint/O let me weep**

V pátém – posledním – jednání semiopery.

Obsazení: soprán, housle⁵ a basso continuo.

Basso continuo počítá s cembalem nebo teorbou⁶.

Tónina: d moll

Postava (hlasový rozsah): Juno⁷ (soprán)

Vycházela jsem z pramene Orpheus Britannicus (první vydání, J. Heptinstall, London, 1698), a z edic W. F. Longa⁸ a Johna S. Shedlocka⁹.

Text árie:

O, let me forever weep:

My eyes no more shall welcome sleep

I'll hide me from the sight of day

And sigh my soul away.

He's gone, his loss deplore

And I shall never see him more

Překlad:

Ach, navždy mne nechte plakat,

Mé oči již více nepřivítají spánek,

Ukryji před svým pohledem den,

a s výdechem vydechnu svou duši.

Odešel mi, oželena jeho ztráta,

a už jej nikdy více nespátřím.

Afekt skladby (Descartes): čtvrtý afekt – smutek (triestesse)

Ve skladbě se na více místech dochází k vybočení z tóniny; více k tomu dále.

⁵ W. F. Long a P. Holman navrhnou i sopránovou zobcovou flétnu

⁶ Viz titulní list Orpheus Britannicus

⁷

<http://opera.stanford.edu/Purcell/FairyQueen/libretto.html>

⁸ 2006

⁹ 1903

Hudebně-rétorické figury

Árie figurou rovnou začíná, jedná se zde o paronomasii – zpěvní text („O let me [...]“) je třikrát zopakován, než nám skladatel ozřejmí, co vlastně máme zpívající postavu nechat („weep“ – plakat). V notové ukázce je vyznačena červeně.

Tato figura je zde využita jako podtržení vlastní nejistoty nad ztrátou milované osoby.

Také již v prvních taktách můžeme sledovat figuru pomlkovou – suspiracio (v notové ukázce označeno modře), zde poměrně čitelně coby vyjádření smutku; a zasaženost zpívající postavy.

Celá fráze končí na citlivém tónu c# (v notové ukázce vyznačen zeleně), aniž by tento byl rozveden dále, a to ani v kontinuu, ani v partu houslí. Vyjadřuje nutnost pokračování sdělení.

The image displays two systems of a musical score for voice (S) and piano (Hpsi.).

The first system, starting at measure 9, shows the vocal line with lyrics: "O let me, O, O let me, let me". A blue horizontal line is drawn above the first two notes of the vocal line. A red horizontal line is drawn above the entire vocal line. The piano accompaniment includes fingering numbers 5 and 6.

The second system, starting at measure 13, shows the vocal line with a green highlight under a note. The piano accompaniment has a red highlight under a note labeled "weep!". Fingering numbers 4 and 5 are visible in the piano part.

V taktu 20 se v houslovém partu vyskytne podruhé ve skladbě citlivý tón c#.
 Předjímá následující vývoj zpěvní linky – v ní se tento vyskytne v taktu 27 na slově „weep“, opět coby odraz naléhavosti a nutnosti pokračovat.
 Druhá fráze je z hlediska hudebně rétorických figur opakováním té první, vyskytuje se zde opět paronomasie (červeně) a suspiracio (modře).

21
 Tr. Rec.
 S
 Hpsi.
 25
 S
 Hpsi.

Harmonicko-melodicky zajímavá situace nastane v taktu 29: v continuu zaznívá sextakord D dur, ve zpěvní melodii přijde vzestupná malá sekunda d > es, v taktu 30 následovaná sestupnou malou sekundou, z tóniky na citlivý tón d > c# (žlutě).
 Navíc se zde vyskytne již potřetí figura paronomasie (červeně) – tentokrát však ještě rozšířená o jeden další segment, s časovou výpovědí („for ever“ – navždy).

29
 S
 Hpsi.
 30
 S
 Hpsi.

Od taktu 32 do taktu 37 se poprvé v této skladbě uplatňuje figura pathopoiia, postupné klesání melodie (v tomto případě po sekundách). Tato je následována náhle v kontextu skladby dynamicky působícím vstupem houslového sóla (žlutě).

The image shows two systems of a musical score. The first system covers measures 33 to 37. The second system covers measures 37 to 46. The score includes three parts: Tr. Rec. (Trumpet Recorder), Soprano (S), and Harpsichord (Hpsi.).

System 1 (Measures 33-37):

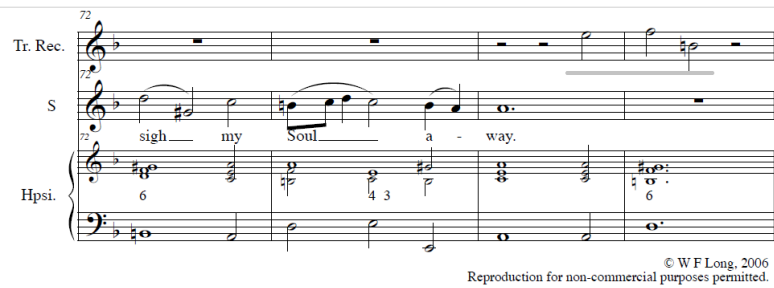
- Tr. Rec.:** Measures 33-37. The melody starts with a whole note G4, followed by a half note F4, and then a quarter note E4. The notes are connected by a slur.
- S:** Measures 33-37. The lyrics are "e - ver, for e - ver, for". The melody starts with a half note G4, followed by a quarter note F4, and then a quarter note E4. The notes are connected by a slur. There are pink underlines under the notes for "e - ver, for e - ver, for".
- Hpsi.:** Measures 33-37. The accompaniment consists of chords. A "6" is written below the bass line in measure 35.

System 2 (Measures 37-46):

- Tr. Rec.:** Measures 37-46. The melody starts with a whole note G4, followed by a half note F4, and then a quarter note E4. The notes are connected by a slur. A yellow highlight is present under the notes in measures 38-46.
- S:** Measures 37-46. The lyrics are "e - ver, for e - - ver - weep!". The melody starts with a half note G4, followed by a quarter note F4, and then a quarter note E4. The notes are connected by a slur. There are pink underlines under the notes for "e - ver, for e - - ver - weep!".
- Hpsi.:** Measures 37-46. The accompaniment consists of chords. A "6" is written below the bass line in measure 37. A "6" is written below the bass line in measure 38. A "4" and "#3" are written below the bass line in measure 39. A "#6" is written below the bass line in measure 40.

Od začátku skladby až do taktu 46 pracuje skladatel s týmž textem a jen omezeným výběrem hudebně rétorických figur. V tomto taktu přichází ke slovu další textový úsek.

Takty 74 až 78 – housle přísne imitují zpěvní melodii (vyznačeno šedě).

Tr. Rec. 72

S. 72
sigh my Soul a - way.

Hpsi. 6 4 3 6

© W.F. Long, 2006
Reproduction for non-commercial purposes permitted.

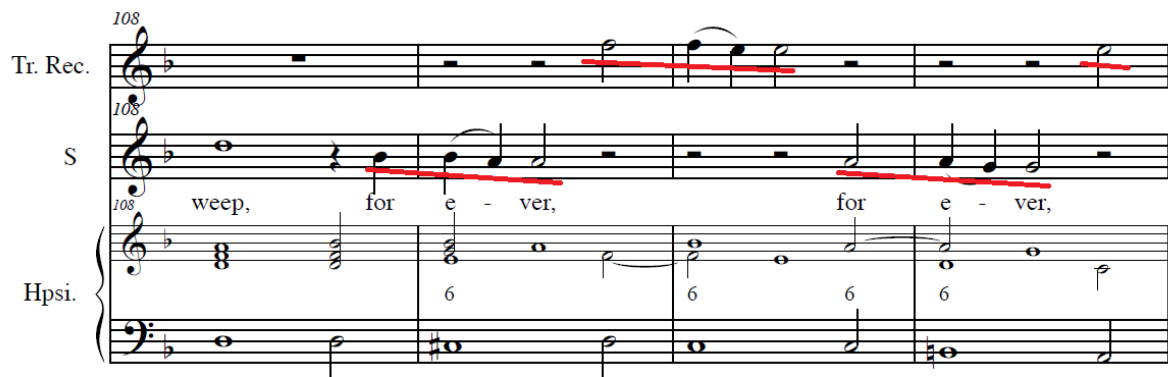
Tr. Rec. 76
O let me weep!

Hpsi. 6 6

© W.F. Long, 2006
Reproduction for non-commercial purposes permitted.

Od taktu 84 do taktu do 115 se doslovně zopakuje první melodicko-textový segment skladby (takty 9 až 40), tedy se zopakují i ty stejné hudebně-rétorické figury, především tedy paronomasie a suspiracio.

Takty 108 až 112 – imitace. Housle dvakrát zopakují zpěvní melodii o kvintu výše.

Tr. Rec. 108

S. 108
weep, for e - ver, for e - ver,

Hpsi. 6 6 6 6

Tr. Rec. 112

S. 112
for e - ver, for e - - - ver weep!

Hpsi. 7 6 6 4

Takt 124 – saltus durisculus (žlutě), značící naléhavost. („gone, his (loss)“ – odešel, (jeho) ztráta), skok $f\# > d$, v taktu 128 se tato figura zopakuje (opět žlutě, v další notové ukázce) na stejném textu, sextový skok $h > g1$.

123
S
gone, he's gone, he's gone, his loss de - plore; he's
Hpsi.
4

Takt 129 zajímavý sestup dvou velkých sekund $g > f$ a $f > es$ (žlutě).

Takt 131 až 134 – figura paronomasie (červeně), na textu „[I shall] never see him more“, důraz je kladen na slovo „never“ - nikdy. Toto je ještě zdůrazněno figurou katabasis (fialově).

127
S
gone, he's gone, he's gone, his loss de - plore, and I shall
Hpsi.
131
S
ne-ver, ne-ver, ne-ver, ne-ver, ne-ver see him more;
Hpsi.
6

Takt 135 – zajímavý sestup (katabasis s augmentovaným koncem) v partu houslí s využitím tónu es.

10
135
Tr. Rec.
S
Hpsi.
6

Takty 141 až 144 – figura pathopoiia (fialově), na textu „never“, navíc rozdělená figurou suspiracio (modře).

143

Tr. Rec.

S

143

ne - ver, ne - ver, ne - ver see him

Hpsi.

143

7 6 7 6 7 6

Takt 151 až 155 – třetí využití figury pathopoiia, postupné klesání melodie.

150

Tr. Rec.

S

150

I shall ne-ver, shall ne-ver, shall ne-ver, shall

Hpsi.

150

8: 4 3 4 3

Závěrem se odvážím tvrdit, že ač je Purcellova práce s figurami v této skladbě v podstatě minimalistická, svých cílů dosahuje efektivně a efektně. Text skladby není nijak dlouhý, zato je v rámci skladby hojně opakován; často ve figuře paronomasie, kdy se text nejdříve několikrát zopakuje, než nám skladatel nabídne konkluzi či vyústění v podobě pro výpověď důležitého konce verše.

Celá skladba končí tak, jak ostatně předjíhá i nálada zřejmá z jejího názvu. Pomalý a bolestný odchod, bezvýchodnost, „I shall never see him more“, nemožnost jakékoli další naděje na spatření milované bytosti.

Tato skladba si získala i v rámci semiopery, ve které je uváděna, značnou popularitu. Možná za tím lze spatřit náklonnost anglického publika k afektovanému, melancholickému projevu, dobře patrnému už od alžbětinských časů (dobře patrné je to například v díle Johna Dowlanda)

Zdroje:

Celá partitura je k dispozici na tomto odkazu: (edice J. S. Shedlock)

<http://ks4.imslp.net/files/imglnks/usimg/f/f5/IMSLP611116-PMLP237007-92329-00.fsc.pdf>

(Od strany 176 do strany 182)

anebo na tomto odkazu: (Orpheus Britannicus, 1. vydání, J. Heptinstall, 1698, London)

http://ks4.imslp.net/files/imglnks/usimg/8/85/IMSLP238658-PMLP130876-purcell_orpheus_britannicus1_1698.pdf

(Od strany 204 do strany 209)

Nahrávka např. zde: <https://www.youtube.com/watch?v=32NjIl6fH8s>

SCHÜLLEROVÁ, Silvie. *Afektová teorie a hudebně rétorické figury* [online]. 2007.

Dostupné online 30. 05. 20 na

https://is.muni.cz/th/eg5n0/Schullerova_dizertacni_prace_korekt-1.pdf

NORMAN, Katie L. *Purcell's The Fairy Queen: Adaptation as response to critical anxiety* [online]. 2006.

Dostupné online 30. 05. 20 na

https://getd.libs.uga.edu/pdfs/norman_katie_1_200805_ma.pdf

STORMBROEK, Marloes Pauline Elsbeth van. *Playing A Midsummer Night's Dream: Reinventing Gender in Henry Purcell's The Fairy Queen and Benjamin Britten's A Midsummer Night's Dream* [online]. 2019.

Dostupné online 30. 05. 20 na

<https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/68412/MA%20Thesis%20Marloes%20van%20Stormbroek.pdf?sequence=3>